

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2021. január 14.*

„Előzetes döntéshozatal – Közbeszerzési szerződések – 2014/24/EU irányelv – Az 57. cikk (6) bekezdése – Fakultatív kizárási okok – A gazdasági szereplő által annak bizonyítása céljából hozott intézkedések, hogy valamely fakultatív kizárási ok fennállása ellenére megbízható – A gazdasági szereplő azon kötelezettsége, hogy ezen intézkedéseket saját kezdeményezésére bizonyítsa – Közvetlen hatály”

A C-387/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Raad van State (államtanács, Belgium) a Bírósághoz 2019. május 17-én érkezett, 2019. május 7-i határozatával terjesztett elő

az **RTS infra BVBA**,

az **Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel BVBA**

és

a **Vlaams Gewest**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: M. Vilaras tanácselnök, N. Piçarra, D. Šváby (előadó), S. Rodin és K. Jürimäe bírák,

főtanácsnok: M. Campos Sánchez-Bordona,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az RTS infra BVBA és az Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel BVBA képviseletében J. Goethals advocaat,
- a belga kormány képviseletében J.-C. Halleux, L. Van den Broeck és C. Pochet, meghatalmazotti minőségben, segítők: F. Judo és N. Goethals advocaten,
- az észt kormány képviseletében N. Grünberg, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: holland.

- a magyar kormány képviseletében Fehér M. Z., meghatalmazotti minőségben,
 - az osztrák kormány képviseletében J. Schmoll és M. Fruhmann, meghatalmazotti minőségben,
 - az Európai Bizottság képviseletében L. Haasbeek és P. Ondrůšek, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2020. szeptember 17-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2015. november 24-i (EU) 2015/2170 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel (HL 2015. L 307., 5. o.) módosított, a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2014. február 26-i 2014/24/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 94., 65. o.; helyesbítések: HL 2015. L 275., 68. o.; HL 2020. L 211., 22. o.; a továbbiakban: 2014/24 irányelv) 57. cikke (4), (6) és (7) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az RTS infra BVBA és az Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel BVBA, valamint a Vlaams Gewest (flamand régió, Belgium) között ez utóbbinak az e két társaságot a közbeszerzési eljárásból kizáró határozata tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2014/24 irányelv

- 3 A 2014/24 irányelv (102) preambulumbekkezdése a következőképpen szól:

„Engedélyezni kell [...], hogy a gazdasági szereplők olyan szabálykövetési intézkedéseket fogadjanak el, amelyek célja a bűncselekmények vagy kötelességszegések következményeinek orvoslása és a szabálytalan magatartás további előfordulásának hatékony megakadályozása. Ezek az intézkedések elsősorban az alkalmazottakra vonatkozó vagy szervezeti intézkedések lehetnek, mint például a szabálytalan magatartásban részt vevő személyekkel vagy szervezetekkel meglévő kapcsolatok megszakítása, az alkalmazottak megfelelő átszervezése, jelentéstételi és kontrollrendszerek bevezetése, belső ellenőrzési struktúra kialakítása a megfelelés monitoringja érdekében, valamint belső felelősségi és kártérítési szabályok elfogadása. Ha ezek az intézkedések elegendő garanciát nyújtanak, az adott gazdasági szereplőt kizárólag ezen az alapon a továbbiakban nem lehet kizárni. A gazdasági szereplők részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy kérelmezzék a közbeszerzési eljárásban való esetleges részvételük érdekében hozott szabálykövetési intézkedések megvizsgálását. Mindazonáltal az ilyen esetekre alkalmazandó pontos eljárásbeli és tartalmi feltételek meghatározását tagállami hatáskörben kell hagyni. A tagállamok számára különösen lehetővé kell tenni, hogy szabadon dönthessenek arról, hogy megengedik-e a szükséges értékelés elvégzését az egyes ajánlatkérő szervezetek, vagy pedig központi vagy decentralizált szintű hatóságokat bíznak meg ezzel a feladattal.”
- 4 Ezen irányelvnek „A közbeszerzés alapelvei” című 18. cikke az (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Az ajánlatkérő szervezet a gazdasági szereplőket egyenlő és megkülönböztetésmentes bánásmódban részesítik, továbbá átlátható és arányos módon járnak el.

[...]

- 5 Az említett irányelv „Kizárási okok” című 57. cikkének (4)–(7) bekezdése a következőket mondja ki:

„(4) Az ajánlatkérő szerv kizárhat gazdasági szereplőt a közbeszerzési eljárásban való részvételből, illetve a tagállamok kötelezhetik az ajánlatkérő szervet a gazdasági szereplő kizárására a következő esetek bármelyikében:

[...]

- c) ha az ajánlatkérő szerv megfelelő módon bizonyítani tudja, hogy a gazdasági szereplő súlyos szakmai kötelességzegést követett el, amely miatt tisztességessége kérdésessé vált;

[...]

- g) ha a gazdasági szereplő részéről jelentős mértékű vagy tartós meg nem felelés volt tapasztalható valamely korábbi közbeszerzési szerződésből vagy egy ajánlatkérő szervvel kötött korábbi szerződésből vagy korábbi koncessziós szerződésből eredő lényeges követelmény teljesítésében és ez az említett korábbi szerződés lejárát előtti megszüntetéséhez, kártérítési követeléshez vagy egyéb hasonló szankciókhoz vezetett;

- h) ha a gazdasági szereplő a kizárási okok fenn nem állásának és a kiválasztási szempontok teljesülésének ellenőrzéséhez szükséges információk szolgáltatása során hamis nyilatkozatot tett, információkat tartott vissza vagy nem tudja bemutatni az 59. cikk értelmében megkívánt kiegészítő iratokat; [...]

[...]

(5) [...]

Az ajánlatkérő szerv [...] az eljárás során bármikor kizárhat, illetve a tagállamok kötelezhetik, hogy kizárjon egy gazdasági szereplőt a részvételből, amennyiben kiderül, hogy az adott gazdasági szereplő esetében – az eljárás előtt vagy során elkövetett cselekményei vagy mulasztásai következtében – a (4) bekezdésében említett helyzetek valamelyike áll fenn.”

(6) Az (1) és a (4) bekezdésben említett helyzetek valamelyikében lévő gazdasági szereplő bizonyítékkal szolgálhat a tekintetben, hogy a releváns kizárási okok ellenére az általa tett intézkedések kellőképpen igazolják a megbízhatóságát. Amennyiben ez a bizonyíték kielégítőnek minősül, a gazdasági szereplőt nem lehet kizárni a közbeszerzési eljárásból.

Ennek érdekében a gazdasági szereplőnek bizonyítania kell, hogy a bűncselekménnyel vagy kötelességzegéssel okozott kárt megtérítette vagy vállalta annak megtérítését, a nyomozó hatóságokkal aktívan együttműködve átfogóan tisztázta a tényeket és a körülményeket, és olyan konkrét technikai, szervezeti és személyi intézkedéseket hozott, amelyek alkalmasak a további bűncselekmények vagy kötelességzegések megelőzésére.

A gazdasági szereplő által hozott intézkedéseket a bűncselekmény vagy kötelességzegés súlyosságának és sajátos körülményeinek figyelembevételével kell értékelni. Ha az intézkedések nem minősülnek megfelelőnek, a gazdasági szereplő részére indokolást kell adnia döntésről.

Az a gazdasági szereplő, amelyet jogerős határozattal zártak ki a közbeszerzési vagy koncesszió odaítélésére irányuló eljárásokban való részvételből, a kizárásnak az említett határozatból következő időtartama alatt nem jogosult igénybe venni az ebben a bekezdésben meghatározott lehetőséget azon tagállamokban, amelyekben a határozat jogerős.

(7) A tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések révén, az uniós jogot is figyelembe véve, meghatározzák e cikk végrehajtási feltételeit. Meghatározzák különösen a kizárás maximális időtartamát arra az esetre, amikor a gazdasági szereplő nem teszi meg a megbízhatóságának igazolására szolgáló, a (6) bekezdésben meghatározott intézkedéseket. Ha a kizárás időtartamát nem jogerős határozat állapította meg, akkor az nem haladhatja meg a jogerős ítélet meghozatalának időpontjától számított öt évet az (1) bekezdésben említett esetekben és az említett időponttól [helyesen: a releváns eseménytől] számított három évet a (4) bekezdésben említett esetekben.”

- 6 Ugyanezen irányelvnek az „Egységes európai közbeszerzési dokumentum” című 59. cikke az (1) és (2) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az ajánlatkérő szervnek a részvételi jelentkezések vagy ajánlatok benyújtásakor a hatóságok vagy harmadik felek által kibocsátott igazolások helyett előzetes bizonyítékként a gazdasági szereplő naprakész nyilatkozatából álló egységes európai közbeszerzési dokumentumot is el kell fogadnia előzetes bizonyítékként annak megerősítésére, hogy az érintett gazdasági szereplő megfelel a következő feltételek mindegyikének:

- a) nincsen az 57. cikkben felsorolt helyzetek egyikében sem, amelyek miatt a gazdasági szereplőket ki kell, illetve ki lehet zárni;

[...]

Az egységes európai közbeszerzési dokumentumban a gazdasági szereplő egyrészt hivatalosan kinyilvánítja, hogy az adott kizárási ok nem áll fenn, és/vagy az adott kiválasztási kritérium teljesül, másrészt megadja az ajánlatkérő szerv által kért releváns információkat. A nyilatkozatnak emellett tartalmaznia kell, hogy a kiegészítő iratok kiállításáért melyik hatóság vagy harmadik fél a felelős, továbbá tartalmaznia kell a gazdasági szereplő arra vonatkozó hivatalos nyilatkozatát, hogy kérésre haladéktalanul be tudja mutatni az említett kiegészítő iratokat.

[...]

(2) Az egységes európai közbeszerzési dokumentumot az [Európai] Bizottság által végrehajtási jogi aktusok révén meghatározandó egységes formanyomtatvány alapján kell kiállítani. Az [Európai] Bizottság az egységes formanyomtatványt végrehajtási jogi aktusok útján határozza meg. [...]

- 7 A 2014/24 irányelv „Kirívóan alacsony összegű ajánlatok” című 69. cikke az (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Az ajánlatkérő szerv köteles magyarázatot kérni a gazdasági szereplőktől az ajánlatban feltüntetett ár vagy költségek tekintetében, ha egy ajánlat a kivitelezendő építési beruházáshoz, szállítandó áruhoz vagy nyújtandó szolgáltatáshoz képest kirívóan alacsony összegűnek tűnik.”

- 8 A 2014/24 irányelv 90. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek 2016. április 18-ig megfeleljenek, míg az említett irányelv 91. cikkének első bekezdése úgy rendelkezik, hogy az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 2004. március 31-i 2004/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2004. L 134., 114. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 132. o.; helyesbítés: HL 2014. L 339., 14. o.) 2016. április 18-tól hatályát veszti.

Az (EU) 2016/7 végrehajtási rendelet

- 9 Az egységes európai közbeszerzési dokumentum formanyomtatványának meghatározásáról szóló, 2016. január 5-i (EU) 2016/7 bizottsági végrehajtási rendelet (HL 2016. L 3., 16. o.) 2. melléklete III. részének C. pontja többek között a következő két rovatot tartalmazza:

„[...]	[...]
Elkövetett-e a gazdasági szereplő súlyos szakmai kötelelességzegést [...]?	[] Igen [] Nem [.....]
Ha igen, kérjük, részletezze:	Ha igen, tett-e a gazdasági szereplő öntisztázó intézkedéseket? [] Igen [] Nem Amennyiben igen, kérjük, ismertesse ezeket az intézkedéseket: [.....]
[...]	[...]
Tapasztalta-e a gazdasági szereplő valamely korábbi közbeszerzési szerződés vagy egy ajánlatkérő szervvel kötött korábbi szerződés vagy korábbi koncessziós szerződés lejárat előtti megszüntetését vagy az említett korábbi szerződéshez kapcsolódó kártérítési követelést vagy egyéb hasonló szankciókat?	[] Igen [] Nem [.....]
Ha igen, kérjük, részletezze:	Ha igen, tett-e a gazdasági szereplő öntisztázó intézkedéseket? [] Igen [] Nem Amennyiben igen, kérjük, ismertesse ezeket az intézkedéseket: [.....]
[...]	[...]”

A belga jog

- 10 Az arrêté royal du 15 juillet 2011, relatif à la passation des marchés publics dans les secteurs (a közbeszerzési szerződéseknél a hagyományos területeken történő odaítéléséről szóló, 2011. július 15-i királyi rendelet; *Belgisch Staatsblad*, 2011. augusztus 9., 44862. o.) alapügyben alkalmazandó változata 61. cikke 2. §-ának 4. pontja a következőképpen rendelkezik:

„A [közbeszerzési szerződésekről és az építési beruházásra, az árubeszerzésre és a szolgáltatásnyújtásra irányuló egyes közbeszerzési szerződésekről szóló, 2006. június 15-i] törvény [*Moniteur belge*, 2007. február 15., 7355. o.] 20. cikkével összhangban az eljárásból bármikor kizárható az a részvételre jelentkező, illetve ajánlattevő, aki

[...]

4° súlyos szakmai kötelelességzegést követett el;

[...]”

- 11 A közbeszerzési szerződésekről szóló, 2016. június 17-i törvény (*Belgisch Staatsblad*, 2016. július 14., 44219. o.), amely 2017. június 30-án lépett hatályba (a továbbiakban: 2016. június 17-i törvény), 70. cikke a következőket írja elő:

„A 67–69. pontban említett helyzetek valamelyikében lévő részvételre jelentkező, illetve ajánlattevő bizonyítékkal szolgálhat a tekintetben, hogy a releváns kizárási okok ellenére az általa tett intézkedések kellőképpen igazolják a megbízhatóságát. Amennyiben az ajánlatkérő szerv megállapítja, hogy ez a bizonyíték kielégítőnek minősül, a részvételre jelentkezőt, illetve ajánlattevőt nem lehet kizárni a közbeszerzési eljárásból.

Ennek érdekében a gazdasági szereplőnek saját kezdeményezésre bizonyítania kell, hogy a bűncselekménnyel vagy kötelességszegéssel okozott kárt megtérítette vagy vállalta annak megtérítését, a nyomozó hatóságokkal aktívan együttműködve átfogóan tisztázta a tényeket és a körülményeket, és olyan konkrét technikai, szervezeti és személyi intézkedéseket hozott, amelyek alkalmasak a további bűncselekmények vagy kötelességszegések megelőzésére.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 12 A *Bulletin der Aanbestedingenben* (Közbeszerzési értesítő) 2016. május 11-én és az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2016. május 13-án közzétett, közbeszerzési eljárást megindító hirdetménnyel az Agentschap Wegen en Verkeer van het Vlaamse gewesthez (a flamand régió közút- és közlekedési ügynöksége, Belgium) tartozó afdeling Wegen en Verkeer Oost-Vlaanderen (kelet-flamand közút- és közlekedési részleg, Belgium) közbeszerzési eljárást indított a Nieuwe Steenweg (N60) csomópont és De Pintében az E17-es úthoz tartozó bekötő és kivezető utak átépítésére irányuló közbeszerzési szerződés tárgyában. A közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény hivatkozott többek között a közbeszerzési szerződéseknek a hagyományos területeken történő odaítéléséről szóló, 2011. július 15-i királyi rendelet alapeljárásban alkalmazandó változata 61. cikkének 1. és 2. §-ában előírt kizárási okokra, köztük „a súlyos szakmai kötelességszegésre”.
- 13 Hat ajánlatnak – köztük az alapeljárás felperesei ajánlatának – a benyújtását követően a flamand régió a 2016. október 13-i határozatával kizárta ez utóbbiakat a közbeszerzési eljárásból, és a szerződést a legelőnyösebb szabályszerű ajánlatot benyújtó vállalkozásnak ítélte oda.
- 14 A flamand régió azzal indokolta az alapeljárás felpereseinek kizárását, hogy azok az alapügyben szóban forgóval azonos ajánlatkérő szerv által odaítélt korábbi szerződések teljesítése keretében olyan „súlyos szakmai kötelességszegéseket” követtek el, amelyek többsége esetében büntetőszankciót szabtak ki, és amelyek fontos szempontokat érintettek azon szerződés teljesítését illetően, amelyre most ajánlatot nyújtottak be. Ebben az összefüggésben a flamand régió úgy vélte, hogy az alapeljárás felpereseinek súlyos és ismétlődő szerződésszegései kétségeket és bizonytalanságokat keltettek azzal kapcsolatban, hogy azok képesek-e biztosítani az új szerződés megfelelő teljesítését.
- 15 Az alapeljárás felperesei a kérdést előterjesztő bírósághoz fordultak a 2016. október 13-i határozat megsemmisítése iránt. E tekintetben azzal érvelnek, hogy az állítólagos súlyos szakmai kötelességszegések miatti kizárásukat megelőzően biztosítani kellett volna számukra azt a lehetőséget, hogy ezzel kapcsolatban előadják védekezésüket, és ily módon bizonyítsák, hogy e kötelességszegések következményeit megfelelő korrekciós intézkedésekkel orvosolták, amint azt a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdése előírja, amely rendelkezés közvetlen hatállyal bír.
- 16 Az ajánlatkérő szerv vitatja e rendelkezés közvetlen hatályát. Ezenkívül hangsúlyozza, hogy bár a 2016. június 17-i törvény csak 2017. június 30-án, azaz a 2016. október 13-i határozat elfogadását követően lépett hatályba, az a 70. cikkében pontosan előírja, hogy az érintett gazdasági szereplőnek saját kezdeményezésére be kell jelentenie a megtett korrekciós intézkedéseket. Mivel a 2014/24 irányelv semmiféle rendelkezést nem tartalmaz a megtett korrekciós intézkedések bizonyításának időpontjára és módjára vonatkozóan, az ajánlatkérő szerv ilyen körülmények között a 2016. június 17-i törvény 70. cikkére kíván hivatkozni.
- 17 Annak érdekében, hogy értékelhesse az elé terjesztett kereset megalapozottságát, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy ellentétes-e a 2014/24 irányelv 57. cikkének (4), (6) és (7) bekezdésével az, hogy valamely gazdasági szereplő súlyos szakmai kötelességszegés miatt kizárható a közbeszerzési eljárásból anélkül, hogy az ajánlatkérő szerv előzetesen vagy a közbeszerzési dokumentumokban felhívta volna arra, hogy bizonyítsa, hogy e kötelességszegés ellenére megbízható marad.

- 18 A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy mivel az érintett ajánlattevővel szemben hivatkozott súlyos szakmai kötelességszegés minősítése az ajánlatkérő szerv szabad mérlegelésének körébe tartozik, az kevésbé előre láthatónak bizonyulhat az ajánlattevő számára. Ezenkívül e bíróság szerint a gazdasági szereplők nem hajlandóak arra, hogy egyfajta önvádat alkalmazzanak azáltal, hogy felsorolják azokat a mulasztásokat, amelyeket az ajánlatkérő szerv esetlegesen „súlyos kötelességszegéseknek” minősíthet. A kontradiktórius eljárás biztosítása ezért a közbeszerzési eljárásban előmozdíthatja a versenyt. Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy az a tény, hogy a gazdasági szereplőre hagyják a megtett korrekciós intézkedések bizonyítására vonatkozó kezdeményezést, nagyobb átláthatóságot tesz lehetővé, annál is inkább, mivel e gazdasági szereplő a kizárás maximális időtartama miatt tisztában van azzal, hogy saját kezdeményezésére mennyi idő alatt kell közölnie a korrekciós intézkedéseket.
- 19 Ezen első kérdésre adott igenlő válasz esetén a kérdést előterjesztő bíróság arra is keresi a választ, hogy a 2014/24 irányelv fent említett rendelkezéseinek van-e közvetlen hatályuk. Különösen az a kérdés merül fel benne, hogy tekinthető-e úgy, hogy e rendelkezések bizonyos elemei az öntisztázás területén olyan minimális garanciáknak minősülnek, amelyek lehetővé teszik, hogy azokat „kellően pontos és feltétel nélkülinek” lehessen minősíteni ahhoz, hogy azoknak közvetlen hatályt tulajdonítsanak.
- 20 E körülmények között a Raad van State (államtanács, Belgium) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a [2014/24 irányelv] 57. cikkének a (6) és (7) bekezdésével összefüggésben értelmezett (4) bekezdésének c) és g) pontját, hogy azzal ellentétes az olyan alkalmazás, amelynek során valamely gazdasági szereplőt arra köteleznek, hogy saját kezdeményezésére bizonyítékkal szolgáltasson az általa hozott intézkedések tekintetében megbízhatóságának igazolása céljából?
- 2) Igenlő válasz esetén: közvetlen hatállyal rendelkezik-e a [2014/24] irányelv 57. cikkének a (6) és (7) bekezdésével összefüggésben ilyen módon értelmezett (4) bekezdésének c) és g) pontja?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes észrevételek

- 21 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy mivel a 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének az értelmezni kért rendelkezései nem felelnek meg az ezen irányelv elfogadásának és hatálybalépésének időpontjáig alkalmazandó uniós közbeszerzési szabályozásban szereplő egyetlen rendelkezésnek sem, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések csak abban az esetben lehetnek relevánsak, ha az említett irányelv alkalmazandó az alapügyben szóban forgó helyzetre. A kérdést előterjesztő bíróság azon a véleményen van, hogy ez a helyzet, mivel a közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény 2016. május 11-én és 13-án történő közzétételére 2016. április 18-át, vagyis azon időpontot követően került sor, amelyben a 2014/24 irányelvet annak 90. és 91. cikkének megfelelően egyrészt a tagállamoknak kellett átültetniük, másrészt pedig az hatályon kívül helyezte a 2004/18 irányelvet.
- 22 Mindazonáltal a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy e hirdetményt egy előzetes tájékoztató hirdetmény előzte meg, amelyet 2015. október 17-én tettek közzé, amely időpontban a 2004/18 irányelv még alkalmazandó volt.
- 23 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az alkalmazandó irányelv főszabály szerint az, amelyik abban az időpontban van hatályban, amikor az ajánlatkérő szerv kiválasztja az általa követendő eljárást, és véglegesen eldönti, hogy fennáll-e egy előzetes versenyeztetési kötelezettség a közbeszerzési szerződés odaítélésénél. Ezzel szemben nem alkalmazandók azon irányelv rendelkezései,

amely átültetésének a határideje ezen időpontot követően járt le (2019. november 27-i Tedeschi és Consorzio Stabile Istant Service ítélet, C-402/18, EU:C:2019:1023, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 24 A jelen ügyben, tekintettel arra, hogy az előzetes tájékoztató hirdetményt a 2014/24 irányelv átültetésére előírt határidő lejártát megelőzően tették közzé, míg a közbeszerzési eljárást megindító hirdetményt az azt követő időpontban tették közzé, a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az ajánlatkérő szerv mely időpontban választotta ki az általa követendő eljárást, és döntötte el véglegesen azt a kérdést, hogy fennáll-e egy előzetes versenyeztetési kötelezettség az alapügyben szóban forgó közbeszerzési szerződés odaítélésénél.

Az első kérdésről

- 25 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami gyakorlat, amely szerint az érintett gazdasági szereplő a részvételi jelentkezésének vagy ajánlatának a közbeszerzési eljárás keretében való benyújtásakor önként köteles bizonyítékot szolgáltatni az annak igazolására hozott korrekciós intézkedésekre vonatkozóan, hogy az ezen irányelv 57. cikkének (4) bekezdése szerint vele szemben fennálló fakultatív kizárási ok ellenére megbízható, amennyiben ilyen kötelezettség nem következik sem az alkalmazandó nemzeti szabályozásból, sem pedig a közbeszerzési dokumentumokból.
- 26 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdése értelmében a különösen az ezen irányelv 57. cikkének (4) bekezdésében említett fakultatív kizárási okok valamelyikével érintett bármely gazdasági szereplő bizonyítékkal szolgálhat a tekintetben, hogy az általa tett intézkedések kellőképpen igazolják a megbízhatóságát, és amennyiben e bizonyítékokat kielégítőnek tekintik, az érintett gazdasági szereplőt ilyen ok miatt nem lehet kizárni a közbeszerzési eljárásból. Ez a rendelkezés így módon a korrekciós intézkedések mechanizmusát (*self-cleaning*) vezeti be e tekintetben olyan jogot biztosítva a gazdasági szereplők számára, amelyet a tagállamoknak garantálniuk kell az említett irányelv átültetésekor az abban előírt feltételek tiszteletben tartása mellett (lásd analógia útján a koncessziós szerződésekről szóló, 2014. február 26-i 2014/23/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv [HL 2014. L 94., 1. o.; helyesbítések: HL 2015. L 114., 24. o.; HL 2018. L 82., 17. o.] 38. cikkének (9) bekezdését illetően, amely egyenértékű a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdésével: 2020. június 11-i Vert Marine ítélet, C-472/19, EU:C:2020:468, 16. és 17. pont).
- 27 Meg kell állapítani, hogy sem a 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének szövege, sem ezen irányelv (102) preambulumbekkezdése nem pontosítja, hogy a közbeszerzési eljárásban milyen módon és melyik szakaszban lehet bizonyítani a korrekciós intézkedéseket.
- 28 E körülmények között meg kell állapítani, hogy – kizárólag a 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének szövegére tekintettel – a gazdasági szereplők számára biztosított azon lehetőség, hogy bizonyítékot szolgáltatassanak a megtett korrekciós intézkedésekre vonatkozóan, mind saját kezdeményezésükre, mind az ajánlatkérő szerv kezdeményezésére gyakorolható, ahogyan az éppúgy gyakorolható a részvételi jelentkezés vagy az ajánlat benyújtásakor, mint az eljárás későbbi szakaszában.
- 29 Ezt az értelmezést a 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének célkitűzése is megerősíti. Annak előírásával ugyanis, hogy bármely gazdasági szereplőnek lehetősége kell, hogy legyen arra, hogy bizonyítékot szolgáltatasson a korrekciós intézkedésekre vonatkozóan, e rendelkezés a gazdasági szereplő megbízhatósága jelentőségének hangsúlyozására, valamint a gazdasági szereplők objektív értékelésének és a hatékony versenynek a biztosítására irányul (lásd analógia útján: 2020. június 11-i Vert Marine ítélet, C-472/19, EU:C:2020:468, 22. pont). Márpedig e cél elérhető, ha a korrekciós intézkedések bizonyítékát az odaítélési határozat meghozatalát megelőző eljárás bármely szakaszában benyújtják,

mivel a lényeg az, hogy a gazdasági szereplőnek lehetősége legyen arra, hogy érvényre juttassa és megvizsgálta azokat az intézkedéseket, amelyek véleménye szerint lehetővé teszik az őt érintő kizárási ok orvoslását.

- 30 Az említett értelmezést azon kontextus is megerősíti, amelybe a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdése illeszkedik. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv 57. cikkének (7) bekezdése alapján az uniós jog tiszteletben tartásával a tagállamoknak kell meghozniuk az e cikk, következésképpen pedig annak (6) bekezdése alkalmazásának feltételeit. Márpedig azon mérlegelési jogkör keretében, amellyel az említett irányelv 57. cikkének (6) bekezdése eljárási szabályainak a meghatározása során rendelkeznek (lásd analógia útján: 2020. június 11-i Vert Marine ítélet, C-472/19, EU:C:2020:468, 23. pont), a tagállamok előírhatják, hogy a korrekciós intézkedéseket az érintett gazdasági szereplőnek a részvételi jelentkezésének vagy az ajánlatának a benyújtása során önként kell bizonyítania, ahogy azt is előírhatják, hogy ilyen bizonyíték szolgáltatható azt követően, hogy az ajánlatkérő szerv e gazdasági szereplőt az eljárás későbbi szakaszában hivatalosan felkérte erre.
- 31 A tagállamok e mérlegelési jogköre azonban nem érinti a 2014/24 irányelv azon rendelkezéseit, amelyek megállapítják azt a lehetőséget a gazdasági szereplők számára, hogy a közbeszerzési eljárásban való részvételre jelentkezés vagy az ajánlatuk benyújtásától kezdve önként bizonyítsák a korrekciós intézkedéseket. Amint a főtanácsnok az indítványának 49. pontjában lényegében megjegyezte, a 2014/24 irányelv 59. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy az ajánlatkérő szervezetnek az ilyen jelentkezések vagy ajánlatok benyújtásakor – későbbi vizsgálatok fenntartása mellett – el kell fogadniuk az egységes európai közbeszerzési dokumentumot, amely révén a gazdasági szereplő hivatalosan kinyilvánítja, hogy kizárási ok áll fenn vele szemben, és hogy öntisztázó intézkedéseket hozott.
- 32 Mindemellett a 2014/24 irányelv 59. cikkének az egységes európai közbeszerzési dokumentumra vonatkozó rendelkezéseivel nem ellentétes az, hogy a tagállamok a jelen ítélet 30. pontjában felidézett mérlegelési jogkörük keretében úgy döntenek, hogy az ajánlatkérő szervekre hagyják azt a kezdeményezést, hogy a részvételi jelentkezés vagy az ajánlat benyújtását követően kérjék a korrekciós intézkedések bizonyítékát, még akkor is, ha a részvételi jelentkezéshez vagy az ajánlathoz csatoltak egy egységes európai közbeszerzési dokumentumot.
- 33 A 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének a jelen ítélet 27–30. pontjából következő szó szerinti, teleologikus és rendszertani értelmezéséből kitűnik, hogy e rendelkezéssel nem ellentétes sem az, hogy a korrekciós intézkedéseket az érintett gazdasági szereplő a saját kezdeményezésére vagy az ajánlatkérő szerv kifejezett kérésére bizonyítja, sem az, hogy erre a részvételi jelentkezés vagy ajánlat benyújtása során vagy a közbeszerzési eljárás későbbi szakaszában kerül sor.
- 34 Másodszor pontosítani kell, hogy – amint a 2014/24 irányelv 57. cikkének (7) bekezdéséből kitűnik – a tagállamok ezen 57. cikk alkalmazási feltételeinek meghatározása során kötelesek tiszteletben tartani az uniós jogot. Különösen, nemcsak a közbeszerzési szerződések odaítélésének 2014/24 irányelv 18. cikkében rögzített azon elveit kell tiszteletben tartaniuk, amelyek között szerepel többek között az egyenlő bánásmód, az átláthatóság és az arányosság elve, hanem a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elvét is, amelyet – mint az uniós jog általános alapelve, amelynek a szerves részét képezi a meghallgatáshoz való jog – akkor kell alkalmazni, ha a közigazgatási szerv valamely személlyel szemben olyan aktus meghozatalát helyezi kilátásba, amely e személlyel szemben kifogásokat tartalmaz, mint a közbeszerzési eljárás keretében elfogadott, kizárásról szóló határozat (2017. december 20-i Prequ’ Italia ítélet, C-276/16, EU:C:2017:1010, 45. és 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 35 Ilyen körülmények között mindenekelőtt emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy az átláthatóság elve alapján a közbeszerzési eljárást megindító hirdetményben vagy a dokumentációban a közbeszerzési eljárás feltételeinek és részletes szabályainak egészét világosan, pontosan és egyértelműen kell megfogalmazni, annak érdekében, hogy minden, észszerű mértékben tájékozott, általános gondossággal

eljáró gazdasági szereplő megérthesse annak pontos alkalmazási körét, és azt azonos módon értelmezhesse (2016. december 14-i Connexxion Taxi Services ítélet, C-171/15, EU:C:2016:948, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Másrészt, az egyenlő bánásmód elve megköveteli, hogy a közbeszerzésben érdekelt gazdasági szereplők azonos esélyekkel rendelkezzenek ajánlataik összeállításakor, pontosan megismerhessék az eljárás szabályait, és megbizonyosodhassanak arról, hogy ugyanazok a kötelezettségek érvényesülnek valamennyi pályázó tekintetében (2016. december 14-i Connexxion Taxi Services ítélet, C-171/15, EU:C:2016:948, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 36 Ebből következik, hogy amennyiben valamely tagállam előírja, hogy a gazdasági szereplő a korrekciós intézkedéseket csak a részvételi jelentkezés vagy az ajánlat benyújtásakor önként bizonyíthatja anélkül, hogy lehetősége lenne arra, hogy az eljárás későbbi szakaszában ilyen bizonyítékot szolgáltatson, az átláthatóság és az egyenlő bánásmód elve megköveteli – amint a főtanácsnok az indítványának 66. és 67. pontjában lényegében megjegyezte –, hogy a gazdasági szereplőket előzetesen világosan, pontosan és egyértelműen kifejezetten tájékoztassák ilyen kötelezettség fennállásáról, és hogy ezen információ közvetlenül a közbeszerzési dokumentumokból vagy az e dokumentumokban a releváns nemzeti szabályozásra való hivatkozásból következzen.
- 37 Ezt követően, a meghallgatáshoz való jog magában foglalja, hogy – amint a főtanácsnok az indítványának 90. és 91. pontjában lényegében megjegyezte – e gazdasági szereplőknek ahhoz, hogy e részvételi jelentkezésben vagy ajánlatban hasznos és hatékony módon ismertethessék álláspontjukat, maguknak meg kell tudniuk jelölni azon kizárási okokat, amelyeket az ajánlatkérő szerv a közbeszerzési dokumentumokban és az erre vonatkozó nemzeti szabályozásban szereplő információk alapján velük szemben figyelembe vehet.
- 38 Végül, amennyiben nem képezi a korrekciós intézkedési rendszer alkalmazásának észszerűtlen akadályát, a gazdasági szereplők azon kötelezettsége, hogy a részvételi jelentkezésükben vagy az ajánlatukban önként bizonyítsák a korrekciós intézkedéseket, amennyiben azt a jelen ítélet 36. és 37. pontjában felidézett feltételek mellett gyakorolják, megfelel az arányosság elvének, amelynek értelmében a tagállamok vagy az ajánlatkérő szervek által a 2014/24 irányelv rendelkezéseinek végrehajtása keretében elfogadott olyan szabályok, mint az ezen irányelv 57. cikke alkalmazása feltételeinek meghatározására irányuló szabályok, nem léphetik túl az ugyanezen irányelv céljainak eléréséhez szükséges mértéket (lásd ebben az értelemben: 2020. január 30-i Tim ítélet, C-395/18, EU:C:2020:58, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 39 A jelen ügyben meg kell jegyezni, amint arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy bár a Belga Királyság a 2016. június 17-i törvény 70. cikkével átültette a nemzeti jogába a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését, pontosítva, hogy a korrekciós intézkedéseket a gazdasági szereplő kezdeményezésére kell bizonyítani, e törvény nem lépett hatályba sem a közbeszerzési eljárást megindító hirdetmény közzétételének időpontjában, sem pedig az alapeljárás felperesei által benyújtott ajánlat időpontjában. Egyébiránt a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy bár emlékeztettek az akkor hatályos nemzeti szabályozásban előírt kizárási okokra, a közbeszerzési dokumentumok nem utaltak kifejezetten arra, hogy az érintett gazdasági szereplőnek önként kell ilyen bizonyítékot szolgáltatnia.
- 40 E körülmények között, és az átláthatóságra és a lojalításra vonatkozó követelmények alapján az alapeljárás felpereseire háruló azon kötelezettség sérelme nélkül, hogy tájékoztassák az ajánlatkérő szervet az ugyanezen ajánlatkérő szerv által odaítélt korábbi szerződések teljesítése során általuk elkövetett súlyos szakmai köteleességszegésekről, e felperesek – kizárólag a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdése alapján – észszerűen számíthattak arra, hogy az ajánlatkérő szerv utólag felhívja őket arra, hogy bizonyítsák az annak érdekében hozott korrekciós intézkedéseket, hogy orvosoljanak bármely olyan fakultatív kizárási okot, amelyet e szerv megállapíthat.

- 41 A 2019. október 3-i Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 ítélet (C-267/18, EU:C:2019:826) 34–37. pontjából – amely ítélet olyan nemzeti jogszabályra vonatkozik, amely nem pontosította, hogy a korrekciós intézkedéseket a gazdasági szereplőnek önként, vagy sem, kell-e szolgáltatnia, sem pedig azt, hogy az eljárás mely szakaszában kell ezt megtenni – továbbá kitűnik, hogy bár a gazdasági szereplőknek a részvételi jelentkezésük vagy az ajánlatuk benyújtásakor tájékoztatniuk kell az ajánlatkérő szervet egy korábbi szerződésnek a jelentős meg nem felelés miatti megszüntetéséről, az ajánlatkérő szervnek – amennyiben megállapítja, hogy ilyen megszüntetés vagy az ilyen megszüntetésre vonatkozó információk elhallgatása miatt kizáró ok áll fenn – ugyanakkor a gazdasági szereplőre kell hagynia azt a lehetőséget, hogy a megtett korrekciós intézkedésekre bizonyítékot szolgáltatasson.
- 42 A fenti megfontolásokra tekintettel az előterjesztett első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami gyakorlat, amely szerint az érintett gazdasági szereplő a részvételi jelentkezésének vagy ajánlatának a benyújtásakor önként köteles bizonyítékot szolgáltatni az annak igazolására hozott korrekciós intézkedésekre vonatkozóan, hogy az ezen irányelv 57. cikkének (4) bekezdése szerint vele szemben fennálló fakultatív kizárási ok ellenére megbízható, amennyiben ilyen kötelezettség nem következik sem az alkalmazandó nemzeti szabályozásból, sem pedig a közbeszerzési dokumentumokból. Ezzel szemben az említett irányelv 57. cikkének (6) bekezdésével nem ellentétes az ilyen kötelezettség, ha azt az alkalmazandó nemzeti szabályozás világosan, pontosan és egyértelműen előírja, és ha azt a közbeszerzési dokumentumokban az érintett gazdasági szereplő tudomására hozzák.

A második kérdésről

- 43 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az közvetlen hatállyal bír.
- 44 Ezzel kapcsolatban a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy minden esetben, amikor valamely irányelv rendelkezései tartalmukat tekintve feltétlenek és kellően pontosak, azokra a nemzeti bíróságok előtt hivatkozni lehet az érintett tagállammal szemben, ha e tagállam elmulasztotta az irányelv határidőn belüli átültetését a nemzeti jogba, vagy azt helytelenül ültette át (2019. február 13-i Human Operator ítélet, C-434/17, EU:C:2019:112, 38. pont).
- 45 A jelen ügyben meg kell jegyezni, hogy – amint az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból lényegében kitűnik – a 2014/24 irányelvet a belga jogba átültető 2016. június 17-i törvény csak 2017. június 30-án, vagyis az ezen irányelv 2016. április 18-i átültetési határidejének a lejártát követő időpontban lépett hatályba. Ennélfogva releváns az említett irányelv 57. cikke (6) bekezdése közvetlen hatályának a kérdése.
- 46 A Bíróság pontosította, hogy valamely uniós jogi rendelkezés egyrészt akkor feltétlen, ha olyan kötelezettséget fogalmaz meg, amely nem tartalmaz feltételt, és nem függ – a végrehajtásában vagy hatályában – az Unió intézményeinek vagy a tagállamoknak semmilyen jogi aktusától, másrészt pedig akkor kellően pontos ahhoz, hogy egy jogalany hivatkozhatson rá, és a bíróság alkalmazhassa, ha egyértelműen fogalmaz meg valamely kötelezettséget (2010. július 1-jei Gassmayr ítélet, C-194/08, EU:C:2010:386, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 47 A Bíróság ezenkívül kimondta, hogy ugyan valamely irányelv bizonyos mérlegelési mozgásteret hagy a tagállamok számára a végrehajtási módok elfogadása során, ezen irányelv valamely rendelkezése tekinthető feltétlennek és pontosnak, ha egyértelműen megfogalmazott és pontosan meghatározott eredménykötelezettséget ír elő a tagállamok számára, amely a benne foglalt szabály alkalmazása tekintetében semmilyen feltételtől nem függ (lásd ebben az értelemben: 2004. október 5-i Pfeiffer és társai ítélet, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 104. és 105. pont; 2010. október 14-i Fuß ítélet, C-243/09, EU:C:2010:609, 57. és 58. pont).

- 48 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdése – annak előírásával, hogy bármely gazdasági szereplő bizonyítékkal szolgálhat a tekintetben, hogy az őt érintő kizárási okok ellenére az általa tett intézkedések kellőképpen igazolják a megbízhatóságát – olyan jogot ruház a gazdasági szereplőkre, amelyet egyrészt egyértelműen fogalmaztak meg, és másrészt amely a tagállamok számára olyan eredménykötelezettséget ír elő, amelyet – még ha az anyagi jogi és eljárási alkalmazási feltételeket ezen irányelv 57. cikkének (7) bekezdése értelmében a tagállamoknak is kell meghozniuk – nem kell a belső jogba átültetni ahhoz, hogy arra az érintett gazdasági szereplő hivatkozhasson, és az ez utóbbi javára alkalmazható legyen.
- 49 Függetlenül ugyanis a 2014/24 irányelv 57. cikke (6) bekezdésének konkrét alkalmazási módjaitól, e rendelkezés a jelen ítélet 46. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében kellően pontosan és feltétel nélkül előírja, hogy az érintett gazdasági szereplőt nem lehet kizárni a közbeszerzési eljárásból, ha az ajánlatkérő szerv számára kielégítő módon bizonyítani tudja, hogy a meghozott korrekciós intézkedések a rá vonatkozó kizárási ok fennállása ellenére visszaállítják megbízhatóságát. Következésképpen ezen irányelv 57. cikkének (6) bekezdése e gazdasági szereplő számára egy minimális védelmet ír elő, függetlenül az e rendelkezés eljárási feltételeinek meghatározása tekintetében a tagállamok számára biztosított mérlegelési mozgástértől (lásd ebben az értelemben: 1994. július 14-i Faccini Dori ítélet, C-91/92, EU:C:1994:292, 17. pont; 2004. október 5-i Pfeiffer és társai ítélet, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 105. pont). Ez annál is inkább így van, mivel – amint a főtanácsnok az indítványának 102. pontjában lényegében megjegyezte – az említett irányelv 57. cikkének (6) bekezdése meghatározza a korrekciós intézkedések rendszerének és a gazdasági szereplő számára biztosított jognak az alapvető elemeit, megjelölve a minimális bizonyítandó elemeket, valamint a tiszteletben tartandó értékelési szempontokat.
- 50 A fenti megfontolásokra tekintettel a feltett második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az közvetlen hatállyal bír.

A költségekről

- 51 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A 2015. november 24-i (EU) 2015/2170 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel módosított, a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2014. február 26-i 2014/24/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami gyakorlat, amely szerint az érintett gazdasági szereplő a részvételi jelentkezésének vagy ajánlatának a benyújtásakor önként köteles bizonyítékot szolgáltatni az annak igazolására hozott korrekciós intézkedésekre vonatkozóan, hogy a 2015/2170 felhatalmazáson alapuló rendelettel módosított ezen irányelv 57. cikkének (4) bekezdése szerint vele szemben fennálló fakultatív kizárási ok ellenére megbízható, amennyiben ilyen kötelezettség nem következik sem az alkalmazandó nemzeti szabályozásból, sem pedig a közbeszerzési dokumentumokból. Ezzel szemben a 2015/2170 felhatalmazáson alapuló rendelettel módosított említett irányelv 57. cikkének (6) bekezdésével nem ellentétes az ilyen kötelezettség, ha azt az alkalmazandó nemzeti szabályozás világosan, pontosan és egyértelműen előírja, és ha azt a közbeszerzési dokumentumokban az érintett gazdasági szereplő tudomására hozzák.
- 2) A 2015/2170 felhatalmazáson alapuló rendelettel módosított 2014/24 irányelv 57. cikkének (6) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az közvetlen hatállyal bír.

Aláírások